

Asia: VN/34869/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia sekä rajat ylittävistä terveydenhuollosta annettua lakia.

Hallitusohjelman mukaan toteutetaan vapaaehtoisen paluun ja maasta poistumisen paketti, joka sisältää muun ohella sen, että maassa laittomasti oleskelevilta poistetaan oikeus muihin kuin kiireellisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä sosiaaliturvaan eli palataan tältä osin viime vaalikautta edeltäneeseen oikeustilaan. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään poistamaan laittoman oleskelun kannusteita ja edistämään laittomasti oleskelevien paluita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia muutettaisiin siten, että hyvinvointialueilla, Helsingin kaupungilla ja HUS-yhtymällä ei jatkossa enää olisi lakisääteistä veloitetta järjestää kiireellisen hoidon lisäksi välttämättömiksi arvioituja kiireettömiä terveydenhuollon palveluja ehdotetussa HE 143/2024 vp ulkomaalaislain 3 §:n 27 kohdassa tarkoitettulla tavalla laittomasti maassa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille.

Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tulisi kuitenkin edelleen järjestää laittomasti maassa oleskeleville naisille raskauteen liittyvät terveyspalvelut. Lisäksi lapsille tulisi järjestää tarvittavat terveydenhuollon palvelut saman laajuusina kuin hyvinvointialueen asukkaille.

Esityksessä esitetään myös täsmennettäväksi rajat ylittävistä terveydenhuollosta annettua lakia siten, että Kansaneläkelaitoksen olisi jatkossakin korvattava hyvinvointialueille, Helsingin kaupungille ja HUS-yhtymälle myös laittomasti maassa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille annettu hoito.

Lausuttavana oleva esitys on osa kokonaisuutta, jolla pyritään poistamaan laittoman oleskelun kannusteita ja edistämään laittomasti oleskelevien paluita.

Hyvilin näkemyksen mukaan lausuttavana olevan lakiesityksen merkitys on tämän tavoitteen kannalta varsin vähäinen.

Hyvil pitää perusteltuna, että lapsien ja raskaana olevien palvelut turvataan. Hyvil pitää tärkeänä myös, että hoito järjestetään tilanteissa, joissa hoidon epääminen vaarantaisi muun henkilön tai väestön terveyden.

Lakiluonnokseen on lisätty uusi pykälä 56b, joka koskee terveydenhuollon järjestämistä laittomasti maassa oleskeleville. Muutos selkiyttää teoriassa eri asemassa olevien asiakasryhmien oikeuksia julkisiin terveystalouteihin.

Pykälän 56 a mukaisille asiakasryhmille järjestetään kiireellisen hoidon lisäksi välttämättömät kiireettömän hoidon palvelut. 56b pykälän mukaan Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän olisi järjestettävä laittomasti maassa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille yksilölliseen lääketieteelliseen tarpeen arviointiin perustuva välttämätön kiireetön hoito, jos sen epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta henkilön terveydentilan tai vamman vuoksi taikka jos epääminen vakavasti vaarantaisi muun henkilön tai väestön terveyden lapsille ja raskaana oleville tarjottavien palveluiden lisäksi. Perustelujen mukaan 56a pykälän mukaiset palvelut olisivat laajemmat kuin 56b pykälän mukaiset palvelut.

Hyvil toteaa, että terveydenhuollon tosiasialliset mahdollisuudet selvittää hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä se, onko kiireetöntä hoitoa hakevalla laillinen oleskeluoikeus, voi osoittautua vaikeaksi. Esityksessä todetaan, että lähtökohtaisesti luotetaan asiakkaan selvitykseen. Esityksessä viitataan myös mahdollisuuteen konsultoida sosiaalityöntekijää, jolla olisi pääsy ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään. Missä työskentelevää sosiaalityöntekijää tällä tarkoitetaan? Esityksestä ei selviä, mihin oikeus kertoa terveydenhuollon asiakkuudesta sosiaalityöntekijälle perustuisi tai millä perusteella sosiaalityöntekijä voisi kertoa henkilön oleskeluoikeudesta terveydenhuollolle? Tietosuojan näkökulmasta tätä kohtaa tulisi selventää esitykseen.

Yksilölliseen tarpeeseen perustuva kiireettömän hoidon välttämättömyyden ja hoitamatta jättämisen kohtuuttomuuden arviointi on vaikeaa ja arvioinnin tulos todennäköisesti vaihtelee arvioijasta toiseen. Epäselväksi jää, mikä ero on välttämättömällä kiireettömällä hoidolla ja yksilölliseen lääketieteelliseen tarpeeseen perustuvalla välttämättömällä kiireettömällä hoidolla? Hyvilin näkemyksen mukaan esitystä tulisi selkiyttää myös tältä osin.

Esitysluonnoksen vaikutukset hyvinvointialueiden toimintaan ovat tällä hetkellä vähäisiä niin talouden kuin resurssienkin kannalta. Terveystaloutta eivät ole ensisijainen syy jäädä laittomasti oleskelemaan Suomeen. Laittomasti maassa olevat välttelevät viranomaiskontakteja kiinnijäämisen pelossa, joten palveluiden käyttö jäänee jatkossakin vähäiseksi.

Tilanteissa, jossa laittomasti maassa oleskelevien määrä kasvaisi on todennäköistä, että myös hyvinvointialueiden palveluiden kysyntä lisääntyisi jossain määrin. Tällaisissa tilanteissa laittomasti maassa oleskelevien kiireettömän hoidon rajauksilla voisi olla vaikutusta hyvinvointialueiden palveluiden kysyntään. Esitysluonnoksen mukainen välttämättömän kiireettömän hoidon rajaus jättää paljon tulkinnanvaraa.

Hyvil pitää tärkeänä valtion korvausta myös sotejärjestämislain 56 b pykälän asiakasryhmän palveluista aiheutuneista kustannuksista hyvinvointialueille, mikäli hyvinvointialueen työntekijä on todennut palvelun välttämättömäksi ja päättänyt palvelun antaa. On tärkeää, että hyvinvointialueen työntekijän arviota hoidon välttämättömyydestä ei muuteta jälkikäteen.

Kock Tuula
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy